
Srpnové události očima bývalého prorektora prof. Zdeňka Dienstbiera

---

Srpnové události očima bývalého prorektora prof. Zdeňka Dienstbiera

Reformní hnutí šedesátých let bylo v České republice zastaveno invází spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy. V té době jste působil ve vedení Univerzity Karlovy, která byla jedním z center hnutí. Jak si vzpomínáte na srpnové události roku 1968?

Od roku 1960 jsem působil jako proděkan pro vědu a výzkum a v roce 1964 jsem se stal prorektorem a dostal jsem na starost vědeckou práci. Přišel jsem do nového prostředí, kde v porovnání s ostatními členy kolegia prorektorů jsem byl nesrovnatelně mladší. Měl jsem velké štěstí, že mi pomohli orientovat se v rektorátní agendě lidé jako profesor Pavel Levit, jeden z autorů první ústavy, který v tomto období už byl jednoznačně na platformě myšlenkového hnutí, které vyvrcholilo Pražským jarem a profesor Eduard Goldstücker, který se ovšem aktivně na univerzitě účastnil podstatně méně, neboť byl činný v dalších organizacích např. ve Svazu spisovatelů. I ostatní prorektoři - Zachoval, Seifert, Houštek – každý podle svého resortu, byli vtaženi do nadšeného reformního dění. Dodnes si pamatuji na přijetí v roce 1964 u tehdejšího rektora Jaroslava Procházky, profesora dějin Komunistické strany Sovětského svazu, bývalého náčelníka generálního štábu Svobodovy armády, podíval se na mne, chvíli mlčel a pak mi udělal radu: „Víš, musíš si zvyknout, že budeš sedět na těch estrádách a nesmíš tam usnout“.

Prezident Ludvík Svoboda na Karlově univerzitě. Vlevo od něho rektor prof. Oldřich Starý, prof. Pavel Levit, prof. Jaroslav Seifert. Vpravo od prezidenta prof. Josef Houštek a prof. Zdeněk Dienstbier.

Pak ovšem přišel nový rektor, neurolog profesor Oldřich Starý a rok 1968 s obrovskou dynamikou. V čele univerzitního reformního hnutí stanuli prorektoři Levit a Goldstücker. Tou dobou jsem byl na vrcholu kariéry, podařilo se mi vybudovat Ústav biofyziky a nukleární medicíny, který se stal pracovištěm s mezinárodní prestiží, přesto jsem odložil problémy pracoviště a věnoval se plně univerzitnímu dění. Velmi pozitivní roli sehrál i kvestor dr. Josef Martin Polák, který obstarával vazby mezi ministerstvem a politickými orgány. Na univerzitě se začala vytvářet celá řada speciálních komisí, které zasedaly dnem a nocí a připravovaly se podklady pro zákon. Tehdy se říkalo, že na univerzitě zůstaly čtyři procenta komunistů, kteří nebyli ochotni přijmout myšlenku autonomie univerzity, svobody bádání a svobody osobního projevu.

Hlavní přípravnou práci vedle prorektorů dělali děkani. Vše probíhalo v klidu, až do jednání v Čierné nad Tisou, po kterém se lidé v rámci přípravných prací začali diferencovat a začala se objevovat výrazná skupina opatrných. Pak došlo

k oné dramatické noci. Já jsem ji prožil na Kladenské, kde bydlím. V noci mne vzbudil kravál přistávajících letadel a ráno, když jsem šel pěšky do práce, jsem se díval se smutně, jak se po Leninově třídě valí tanky. Navštívil jsem ústav i rektorát, všude se očekávalo zatýkání. Univerzita patřila k centru „kontrarevoluce“ a o jejím vedení se vědělo. Nepatřil jsem sice k vedoucím univerzitním reformátorům, ale z historie jsem věděl, co umí represivní moc. Karolinum bylo obsazeno sovětskými vojáky až do 30. srpna. První zasedání kolegia rektora se konalo hned 2. září, kdy jsme se také od kvestora dozvěděli rozsah škod. Na univerzitě se konalo pár porad, které byly víceméně uzavřeny tak, že je nutné vyčkat na další vývoj. Rozhodl jsem se, že odjedu na samotu ke strýci na Liblín, na Mži. Naštěstí se tenkrát nezavíralo. Našel se ovšem dostatek přeběhlíků v řadách konzervativních členů KSČ i nestraníků.

První reakce na upálení Jana Palacha byla hrozná, protože to bylo období, kdy pro tento čin nebyl žádný precedens. Upalovali se mniši ve Vietnamu. Byl to šok i z hlediska lékařského, protože začnete přemýšlet, jak hluboko se musel dostat do deprese, že zvolil zaprvé sebevraždu a zadruhé sebevraždu tak strašnou, bolestivou. Málokdo si to uvědomí, dokud neviděl popáleného člověka. Pro univerzitu vznikla nová situace, jak se k tomu postavit a co dál. Všichni jsme se shodli, že je potřeba připravit důstojný a demonstrační pohřeb, který by měl mít všechny atributy akce, posvěcené i vedoucími místy. Univerzita získala souhlas pražské policie a prezidentské kanceláře. Byl to manifest, který začal vystavením rakve na nádvoří, čestnou stráží, kde se střídali prorektoré, děkani, následoval pohřeb, na kterém se sešla celá Praha. Profesor Charvát, který byl později zvolen legálně rektorem univerzity, ale pak nebyl potvrzen novým ministrem Hrbkem, byl vybrán jako řečník. Pro mne ovšem pohřbem přišla nová fáze, začali jsme se obávat o budoucnost univerzity a pracovišť, poučení maďarskými událostmi a navíc nová, dosazená garnitura o sobě dala poprvé vědět, nutila ke kolaboraci. Jelikož se mi v roce 1969 chýlilo prorektorské období ke konci a nový ministr školství prof. Hrbek nevěstil nic dobrého, požádal jsem písemně o předčasné uvolnění z funkce. Bylo mě vyhověno.